

Dr. Szalai Józsefre emlékezünk

1940 - 2025

Dr. Szalai József, a MATE egykori nyugalmazott egyetemi docense 2025. március 20-án tragikus hirtelenséggel hunyt el.

Szalai József Balatonbozsokon, 1940. május 23-án született. A székesfehérvári József Attila Gimnáziumban érettségizett, majd az ELTE Természettudományi Karán biológia-földrajz szakos tanári képzést szerzett. Egyetemi gyakornokként 1964-ben a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola Faiskolai Termesztési Tanszékén kezdte pályáját, ahol Dr. Probocskai Endre irányításával 1966-ban szerezte meg a Kert és Szőlőgazdaság Tudományok Egyetemi doktori címét summa cum laude fokozattal. Aspiráns képzésen vett részt, 1974-ben védte meg kandidátusi fokozatát a Magyar Tudományos Akadémián. Növényélettani irányú érdeklődése miatt csatlakozott a Növényörökléstani és Nemesítési Tanszék keretein belül Dr. Tamássy István vezetésével működő akadémiai kutatócsoporthoz. A

csoport kutatási témája a rezisztencia nemesítés mellett a növényi hormonok kertészeti gyakorlatban való alkalmazása volt. Ebben az időszakban kezdték Szigetcsépen az MTA által indított kísérleteket is, mely a növényi fotoszintézis és annak produktumainak vizsgálatát szolgálta a fagy és szárazságtűrés tükrében. 1968-ban alakult meg a Kertészeti Egyetem, amikor tanszéki bővítés is történt, a Növényélettani csoport létszáma nyolc főre bővült. Ekkor kapcsolódott be a szegedi professzor, Dr. Szalai István a tanszék növényélettani oktatásába, ahol az elméleti előadások nagy részét ő végezte. Fotoszintézis és hormon-kutatásokban vett részt, valamint redox hatású enzimek élettani hatásait vizsgálták. 1977-től a Növényélettani csoport vezetésével Dr. Szalai Józsefet már egyetemi docensként bízták meg. Ekkor a tanszék új oktatókkal bővült, a hallgatók növényélettani irányú elméleti és gyakorlati oktatását pedig jelentősen kiterjesztették. Új növényélettani laboratóriumot hoztak létre és gyakorlati jegyzet is készült a hallgatók számára. 1989-ben, már a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem keretein belül Dr. Szalai József vezetésével létrehozták a tanszékhez kapcsolódó Kamaraerdei Biotechnológiai Laboratóriumot, ahol négy kutatócsoport (dísznövény, gyümölcs, genetika és növénykórtan témákban) működött, összesen 24 fős létszámmal. A laboratóriumok sikeresen alkalmazták a mikroszaporítás módszereit kertészeti növények vírusmentes klónjainak előállításában, de

foglalkoztak hibrid dinnyemag termesztéssel, és egyéb biotechnológiai eljárások kidolgozásával és alkalmazásával is. A szakmai munka mellett Dr. Szalai József már ekkor is a közösségi élet motorja volt. Tevékenyen közreműködött a legendás Kertészeti Egyetem Klubjának megalapításában 1970-ben, majd szervező tevékenységét 1992-ig, a klub bezárásig folytatta.

1992-ben Dr. Szalai József a Növényörökléstani és Nemesítési Tanszékből kivált önálló Növényélettani Tanszék munkatársaként folytatta pályáját. Aktív szerepet játszott a tanszék modernizálásában, egy új kétszintes laboratórium kialakításában, amely számos kiegészítő egységével (pl hidegszoba, fitotronok, üvegház) a kor legfejlettebb technológiai színvonalán tette lehetővé a növényélettani munkát. A tanszéken egy új, MTA által támogatott kutatócsoport is megalakult Dr. Horváth Gábor tanszékvezető irányításával. Dr. Szalai József szerepet vállalt az új arculatú tanszék szerveződésében is. Vizsgálták többek között a szennyező nehézfémek, valamint környezeti stresszfaktorok hatását különböző toleranciájú növények élettani folyamataira, a kutatásokban felhasználva már stressztoleráns transzgenikus növényeket is.

Az új szellemű előadások megnövelték a hallgatók érdeklődését a tanszéki kutatómunka iránt és számos diplomamunka, valamint TDK dolgozat született ebben az időszakban Dr. Szalai József vezetésével. Tantárgyai felölelték a növényélettani elméleti és gyakorlati részét, de kiterjedtek a növényi biotechnológiára is. Egyetemi munkája mellett igazságügyi szakértői megbízásokat is vállalt, aminek tapasztalatait szintén megosztotta a hallgatókkal oktatott tananyag formájában. A Tanszék a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem integrációja után, 1999-ben Molekuláris Növénybiológia Tanszékké alakult, majd Növényélettani és Növényi Biokémia Tanszék néven működött a MATE 2022-es megalakulásáig. Dr. Szalai József az intézményi keretek 2000-es évekbeli sorozatos változásai mellett megmaradt a Tanszék törzsszállományában, tudásával, szervező munkájával szolgálta az Egyetem és a Budai Campus érdekeit.

Dr. Szalai József 2002-2005 között Széchenyi Professzori ösztöndíjat nyert el. 2005 szeptember 1-én nyugállományba vonult, de ez korántsem jelentett számára tétlen éveket. Fáradhatatlan munkával oktatott tovább, szervezte a Budai Campus közéletét, tartott fent formális és informális kapcsolatokat vezetőkkel, közéleti szereplőkkel, mindig az Egyetem és a Budai Campus érdekében és szolgálatában. Sokan emlékeznek jó szívvel buszos kirándulásaira, amikben minden évben Bécsig utazhattak a szerencsés résztvevők.

Dr. Szalai József munkássága termékeny volt. Számos tudományos szakkikk és két egyetemi jegyzet megírása mellett gazdag kertészeti kutatási és gyakorlati tapasztalatait a széles körű ismeretterjesztés érdekében is kamatoztatta. Több, a kertet, növényi életet népszerűsítő, ismertető könyvet írt. Néhány cím a sok közül: Természeti kincsünk az élő növényzet, Évszakok a kertben, Kertészet és költészet.

Dr. Szalai József munkássága összefonódik a Budai Campus és a Budai Arborétum történetével, az ottani növényélettani és biotechnológia oktatással, valamint az egyetemi közélettel, aminek központi szereplője volt az évtizedek során. Munkásságának elismeréséül 2000-ben Kertészeti Egyetem érdemérem, 2005-ben A felsőoktatásért érdemrend, 2025-ben pedig a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetésekkel vehette át. Nem sejtettük, hogy a Lovagkereszt a pályafutásának megkoronázása mellett annak végét is jelezni fogja. Sokan vagyunk, akik nemcsak munkatársat, hanem egy barátot is elvesztettünk személyében.

Papp István